

Over een lers meisje en wat zoal de gevolgen kunnen zijn

Systematisch spreekvaardigheid onderwijzen valt in de praktijk niet mee. De klassegrootte en de beperkte tijd maken gedegen oefenen onmogelijk. Elke extra oefening is dus meegenomen. Xander Noë, leraar aan het MBO-college 's-Hertogenbosch op de afdeling HAVO/MBO, beschrijft een les die hij in HAVO-4 gegeven heeft naar aanleiding van een krantebericht.

Het *spreekvaardigheidsonderwijs* in de vierde klassen HAVO bestaat normaliter uit een oefen-discussie en indien de tijd het toelaat een rol-lenspel. Daarna volgen de 'echte' discussies waarbij de leerlingen direct beoordeeld worden. In groepen bereiden zij een onderwerp voor. Gedurende een achttal lessen verdiepen zij zich in het zelfgekozen onderwerp. Over dit onderwerp maken zij een werkstuk. Zij maken discussievragen en praten twee keer twintig minuten. In de pauze krijgen zij advies van de observerende klasgenoten. Het uiteindelijke cijfer wordt bepaald door de deelname aan de discussie en het cijfer van het werkstuk.

Er is in het programma weinig ruimte om te oefenen. Aan de proefdiscussie en het rollenspel doen slechts tien leerlingen per keer mee. De andere twintig leerlingen leren natuurlijk van het observeren en de uitgebreide nabespreking, maar doen zelf geen ervaring op. Zij worden dus meteen voor de leeuwen gegooid.

Een klasseggesprek

Soms oefen ik door middel van een klasseggesprek als dit naar aanleiding van een situatie mogelijk is. En die was er. Enkele maanden terug werd de wereld opgeschrikt door het nieuws dat een veertienjarig lers meisje, zwan-

ger door verkrachting, geen toestemming kreeg om de door haar gewenste abortus te ondergaan. Het nieuws bereikte ons via alle media. Ook op school werd er over gepraat.

Toen ik er een interessant artikel in de krant (zie op pag. 128-129) over vond, besloot ik dit onderwerp te kiezen voor een les in HAVO-4. Het aansluiten bij de beleavingswereld van de leerlingen is niet zo moeilijk; je hoeft maar goed te luisteren naar de talrijke gesprekken in de loop van 'n dag. Wel vind ik het moeilijk om goede, actuele onderwerpen te vinden die én de interesse van de klas hebben én het lesdoel dienen. Het lukt zelden om alle leerlingen te boeien.

Om te voorkomen dat leerlingen onvoorbereid aan een spreekvaardigheidsoefening zouden moeten deelnemen, besloot ik om de tekst voor te lezen. De leerlingen kregen de opdracht aantekeningen te maken van de genoemde argumenten. De bedoeling was dat duidelijk zou worden welke argumenten door de verschillende partijen werden gebruikt. Daarna zouden we een klasseggesprek houden over dit onderwerp.

Met het geven van deze les wilde ik een drietal doelen bereiken:

- *het beluisteren van een tekst op niveau* Mijn leerlingen komen van huis uit niet vaak in aanraking met moeilijke(re) teksten. Het lezen van kranten is niet voor velen 'n dagelijkse bezigheid. Daarom confronteer ik leerlingen regelmatig met teksten uit de krant
- *aantekeningen leren maken* Tijdens de lessen studievvaardigheden, die een onderdeel zijn van het curriculum Nederlands, oefenen de leerlingen zich in het maken van aantekeningen. Helaas hebben ze deze vaardigheid in de dagelijkse lespraktijk niet erg hard nodig. Docenten (ik ook!) zijn vaak geneigd om de aantekeningen op het bord te zetten. Vandaar dat ik af en toe probeer de leerlingen te laten oefenen. In dit geval moesten zij aantekeningen maken van de argumenten die door voor- en tegenstanders werden gebruikt
- *een oefening spreek- en luistervaardigheid* Leerlingen krijgen de opdracht een groepsgesprek te voeren onder leiding van een van de leerlingen. Het is een eerste kennismaking met mondelinge vaardigheid. Het moet dus een aantrekkelijke oefening zijn.

Opperrechters beslissen in besloten zitting over lot verkra Ierland ziet zichzelf beetje a

IERLAND O (618.2)

25 FEB. 1992

Van onze correspondent

HENK STRABBING

DUBLIN — Elke morgen rond half elf komt er leven in het immense gebouw van de *Four Courts* in Dublin. Het wordt zo genoemd omdat hier vier soorten rechtbanken onderdak hebben — tot en met het Ierse Hooggerichtshof, het *Supreme Court* toe. Om half elf zoeken tientallen rechters, advocaten en officieren in toga en pruik hun weg door de vele gangen naar hun zittingszaal.

Daar duurt slechts enkele minuten en daarna wordt het weer beduidend rustiger. Deze morgen wacht een klein groepje journalisten voor een kamer waar zojuist een suppoost het bordje „In Camera” heeft opgehangen. Even na elf uur krijgt het journaal de uitslag meegeedeeld wat er in die (besloten) kamer is bedisseld: „Het is definitief nee.” Ook de zitting over de zaak zelf gaat in *camera*.

De Ierse televisie en drie Ierse dagbladen hadden gevraagd om rechtstreeks verslag te mogen doen van de behandeling in hoger beroep van een der meest geruchtmakende zaken van de laatste jaren: een veertienjarig verkracht en zwanger meisje dat niet naar Engeland mag om abortus te laten plegen. In makkelijke termen heet de zaak, waar gans Ierland plus de halve wereld nu over praat: *The Rape Girl* — alsof het nu al de Hollywoodfilm is die er ongetwijfeld komt.

Het is een affaire die het dagblad *Irish Times* tot een commentaar verleide in termen die ongetwijfeld historisch zullen worden: „Wat is er gebeurd met deze Ierse Republiek, tot welk een staat is dit geworden, dat in 1992 met alle autoritaire machtsvertoon politie, juristen en gerechtshoven worden gemobiliseerd om een 14-jarig kind te veroordelen tot de verschrikking van zwangerschap en geboorte na verkrachting door een „ontaarde en boosaardige man”? Waarmee kunnen we onszelf nu vergelijken? Ceausescu's Roemenië? Het Iran van de ayatollah's? Algerije? Er zijn

overeenkomsten.”

De Ieren hebben het juridisch, sociaal en politiek onheil rond deze kwestie over zichzelf afgeroepen. Dat gebeurde via het zogenaamde amendement nummer 8 op de Ierse grondwet. Via een volksstemming verklaarde tweederde van de Ieren zich in 1983 tegen abortus tenzij op medische gronden. Die schijnen er in dit geval niet te zijn. Het verkrachte meisje wil alleen maar zelfmoord plegen, maar dat is, aldus rechter Declan Costello vorige week, ondergeschikt aan het belang dat moet worden geschonken aan de grondwettelijke bescherming van het ongeboren leven.

De affaire is eigenlijk te triest voor woorden. Het meisje blijkt al sinds haar dertiende voortdurend seksueel te zijn lastig gevallen door de vader van haar schoolvriendin, wanneer ze daar thuis kwam. In december verkrachtte de man haar. Ze vertelde op 27 januari haar ouders alles wat haar was overkomen. De huisdokter constateerde nog diezelfde dag dat ze zwanger was.

De vader deed aangifte. Het gezin besloot dat abortus in Engeland de beste oplossing was. Maar toen maakte de vader zijn „fout”. Hij vertelde de Ierse politie wat het plan was en vroeg of het wellicht zin had weefsel van het foetus te laten onderzoeken, zodat dit wellicht als bewijsmateriaal zou kunnen worden gebruikt. De politiemann zou dat bij een meerdere navragen.

Inmiddels vertrokken vader, moeder en het meisje naar Engeland. Een dag later werd de thuisgebleven zoon door de Ierse politie gebeld met de mededeling dat men bezig was een groot misdrijf te begaan. De gealarmeerde vader zei zich aan de Ierse wet te willen houden. Het nog steeds zwangere meisje werd naar Ierland teruggebracht, waar eind vorige week het vonnis viel: ze mag het land niet uit voordat er negen maanden om zijn. In dit geval, zo zei de rechter, moest het ongeboren leven voorrang krijgen boven het (Europese) recht op vrij reizen.

Dit moest een keer gebeuren, zeggen Ierse grondwetskenners.

Het begon in 1981. Garret Fitzgerald's Fine Gael-partij wilde proberen,

Charles Haughey en diens Fianna uit de regering te jagen. Fine Gael k uit datzelfde jaar een jonge vice-presidente en dat kon de wat vergrijsde partij best gebruiken. Maar deze vroege beging een faux pas. Ze vertelde te journalisten hoe modern ze wel v persoonlijk kon ze zich enkele extre omstandigheden voorstellen waar abortus te rechtvaardigen zou zijn.

Paniek in de partij. De vrouw moe aftreden. In de nasleep werd partijder Fitzgerald ertoe gedwongen een referendum over abortus te steunwaartoe een kleine, roerige actieg al langer had opgeroepen. De and grote partij Fianna Fail nam dat o

FitzGerald nu: „De hele episode r het abortus-amendement van 1981 is weinig glorieus voor de meesten ermee te maken hadden. Charles Ha hey was opportunistisch, zowel bij poging om de kwestie te gebruiken de verkiezingen van november 198 winnen en door net te doen alsof buiten de kwestie bleef tijdens de c pagne voor het referendum zelf. was niet zo, want op plaatselijk niv speelden zijn activisten een heel g rol. En ikzelf heb een grote fout maakt door zonder dieper na te den of juridisch advies (hoewel in goed trouwen) de bewoordingen van amendement te accepteren zoals door Fianna Fail begin november 1 waren voorgesteld.”

Politieke rel

In februari 1983 was Fine Gael inmiddels aan de regering — er achtergekomen dat het amendement foutieve tekst was vervat en probee het alsnog te veranderen. Dat werd gevat als het breken van een belofte er kwam een enorme politieke rel rooms-katholieke kerk wenste ver gens niet met premier Fitzgerald re streeks te praten en zond slechts afgevaardigde „met alle gevaren verwaarring die vastzitten aan zo'n i rect contact”, aldus FitzGerald a 1992.

De kerk gaf op 22 augustus 1983 verklaring uit waarin het voorgest

meisje het Iran van de ayatollah's

endement werd gesteund. Let wel: in oude bewoordingen. Volgens FitzGerald had de kerk ook dat nooit mogen; de bisschoppen wierpen zichzelf veel ten onrechte op als autoriteiten in het gebied van het constitutionele recht.

En nu hebben de Ieren dus grote spijt, je een opinie-enquête van afgelopen dag mag geloven; 66 procent zegt nu abortus moet kunnen in speciale gevallen als dit. Precies dus wat de jonge e-voorzitster van Fine Gael in 1981 gezegd, in haar politieke doodvon-

De groeperingen die in 1983 met zol overgave vochten voor de rechten het ongeboren leven, verwijten nu vooral de pers dat die veel meer aandacht schenkt aan de abortuskwestie aan de verkrachtingszaak. Dr. Bernadette Bonner, militant actievoerster het amendement in 1983, zegt nu: we verkeerde dingen maken niet goede zaak en je doodt geen kind de misdaden van de vader." Als je de wet verandert om één speciaal al, dan betekent dat een „verloochening van de grondprincipes”.

De Ierse Raad voor Burgerlijke Vrijheden daarentegen noemt de rechterlijke beslissing van vorige week „een verustende interpretatie van een grondwet die vrouwen verlaagt tot het niveau van broedmachines”.

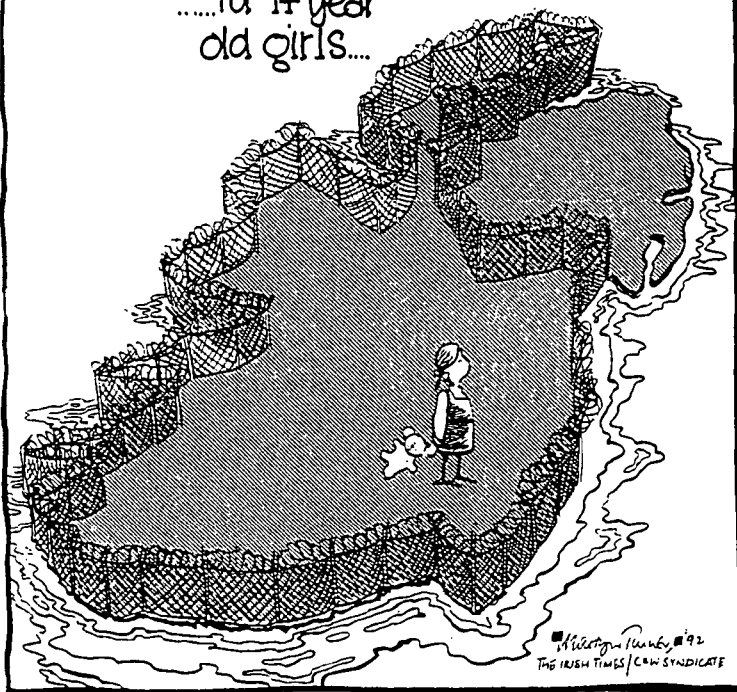
De Noordierse (en katholieke) politicus John Hume — gisteren in Dublin bij nieuwe premier Albert Reynolds op bezoek — sloeg wellicht de spijker op de kop. Hij zei het niet letterlijk, maar moet onmiskenbaar de kritiek zijn het gebrek aan mededogen van de Ierse clerus, die hier immers méér in de kluit te brokkelen heeft dan in welk ander geciviliseerd West-Europees land ook: „Ik denk dat de beslissing die dit meisje en haar ouders maken, welwillend zal worden beoordeeld door de God waarin ik geloof.”

De vijf opperrechters in de Four Courts horen ook vandaag het appel van het meisje en haar ouders. Vrijdag is het vonnis. De Ierse staat heeft afgekeurd op de kosten te betalen. Alleen van de rechtszaak.

17th FEBRUARY 1992.

..the introduction of internment
in Ireland.....

.....for 14 year
old girls....

Een Ierse cartoonist legt een verband tussen de internering van IRA-verdachten door de Britten in de jaren zeventig en de uitspraak van een rechtbank dat een door verkrachting zwanger geraakt meisje het land niet mag verlaten voor abortus.

Het verloop van de les

De leerlingen waren verbaasd toen ik aan het begin van de les de titel op het bord schreef. Veel leerlingen begrepen er niets van. Omdat het artikel een heel duidelijke chapeau heeft, heb ik de verbazing gelaten voor wat zij was.

Het voorlezen van de tekst nam enige tijd in beslag. Het bleek een hele opgave voor de leerlingen om het bij te houden. Tijdens het lezen werd me duidelijk dat het niveau van de tekst toch wat hoog gegrepen was. Ik verduidelijkte waar mogelijk, schreef de genoemde partijen op het bord en verschaftte achtergrondinformatie (positie van de Ierse katholieke Kerk, de gang van zaken bij het referendum enzovoorts).

De leerlingen mochten kiezen of ze in één groep wilden praten of in twee groepen. Er ontbraken veel leerlingen zodat ik in de beide klassen waar ik deze les gegeven heb ongeveer twintig leerlingen had. In elke klas wilden de leerlingen gezamenlijk praten. Ik wees een gespreksleider aan. Vervolgens schreef ik de volgende vragen op het bord.

- Waar praat men eigenlijk over? De meerderheid van het Ierse volk heeft in een referendum beslist dat abortus niet is toegestaan. Het veertienjarige meisje moet gewoon de wet volgen.
- Wat vind je van de argumenten van de katholieke Kerk en van Bernadette Bonner, van de actiegroep pro amendement in 1983 (recht van het ongeboren kind)?
- Wat vind je van de houding van de vader van het meisje? Vind je zijn argumentatie goed?
- De rechters doen slechts wat hun is opgedragen: het toetsen van de wet. Zij kunnen dus niet anders dan de wet volgen. Hun uitspraak is geldig. Welke oplossingen zijn er in Ierland te bedenken voor dit probleem?

Evaluatie

Het leiden van het groepsgesprek ging niet zoals ik gehoopt had. De leerlingen zijn dat niet gewend en keken vervolgens na elke uitspraak hoopvol mijn kant uit. De vragen behoefden toch wel toelichting en soms was het nodig hulpvragen te stellen. Na een poosje besloot ik toch het gesprek te gaan leiden omdat de gespreksleiders iets te weinig doorvroegen of konden toelichten.

Er kwamen veel emoties los en de leerlingen betrokken vaak de problematiek op de Nederlandse situatie: 'Ik zou gewoon naar Engeland gaan!' Met redelijke sturing kon ik het geheel goed leiden. De leerlingen deden allemaal goed mee. De kwaliteit van de argumentatie was wat broos, maar voor een eerste oefening in spreek- en luistervaardigheid zeker niet onverdienlijk. De keuze van het onderwerp was zonder meer een voltreffer. Alle leerlingen hadden hierover een mening.

Beter is het om voortaan de gespreksleidersfunctie van het begin af aan op me te nemen. Zeker omdat ik op deze manier leerlingen makkelijk kon sturen hun antwoorden te motiveren. De verdeling van de beurten zorgde ervoor dat alle leerlingen aan bod kwamen.

Al met al een hele leuke en leerzame les. Het vervolg van het Ierse drama heb ik niet meer hoeven volgen: mijn leerlingen stelden me op de hoogte!